

Temat lekcji: Powstanie Warszawskie – Szare Szeregi

Cele lekcji:

1. Zwiększenie wiedzy uczniów na temat działalności Szarych Szeregów podczas II wojny światowej.
2. Kształtowanie postawy szacunku dla poświęcenia i odwagi młodych ludzi.
3. Kształtowanie postawy patriotyzmu i szacunku dla przeszłości.

Metody:

- Praca w grupach
- Praca z tekstem

Środki dydaktyczne:

- Komputer z dostępem do Internetu i rzutnik
- Flipchart lub tablica
- Materiały multimedialne

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie

- Nauczyciel wprowadza uczniów w temat lekcji, zadając pytanie: „Czy wiecie, jak wyglądało harcerstwo w czasie II wojny światowej?”
- Można wykorzystać film na temat historii polskiego harcerstwa „Historia Harcerstwa odc.III 1939 -1950”
- <https://www.youtube.com/watch?v=CrJz4QQaWQk>

2. Praca z tekstem

- Rozdaje się uczniom kartki z opisem działalności Szarych Szeregów i prosi, żeby odpowiedzieli na pytania pod tekstem (ANEKS 1).
- Po wykonaniu zadania omawia się strukturę Szarych Szeregów oraz zasady jego funkcjonowania.

3. Powtórzenie wiadomości

- Podsumowanie zdobytej wiedzy z wykorzystaniem aplikacji kahoot.
<https://create.kahoot.it/details/e080df1e-d84b-4de1-a2f6-bc42652df973>

4. Podsumowanie i refleksja

- Podsumowanie kluczowych punktów poruszonych podczas lekcji.

ANEKS 1

Szare Szeregi, tajna organizacja harcerska działająca w okupowanej Polsce podczas II wojny światowej, miały jasno określoną strukturę, która pozwalała na efektywną działalność konspiracyjną, sabotażową i bojową. Organizacja ta była podzielona na trzy grupy wiekowe, dostosowane do możliwości i dojrzałości członków. Taki podział umożliwiał młodzieży stopniowe przygotowanie do coraz trudniejszych zadań, przy jednoczesnym zachowaniu zasad bezpieczeństwa.

Najmłodszą grupę stanowiły dzieci w wieku 12–14 lat, czyli tzw. Zawisza. Ich zadania miały charakter pomocniczy i nie wymagały udziału w działaniach bojowych. Zawiszacy zajmowali się głównie roznoszeniem meldunków, kolportażem prasy podziemnej oraz pomocą rodzinom osób represjonowanych. Była to dla nich forma patriotycznego wychowania i przygotowania do przyszłej działalności w kolejnych grupach.

Średnią grupę stanowili członkowie Bojowych Szkół (BS) w wieku 15–17 lat. Byli to młodzi ludzie, którzy angażowali się w akcje małego sabotażu, takie jak niszczenie symboli niemieckich, malowanie patriotycznych haseł na murach czy rozpowszechnianie ulotek. Równocześnie przechodzili szkolenia wojskowe, które miały ich przygotować do działań bojowych. Ich aktywność wymagała dużej odwagi i odpowiedzialności, ponieważ narażali się na represje ze strony okupanta.

Najstarsza i najbardziej zaawansowana grupa to Grupy Szturmowe (GS), do których należeli członkowie w wieku 18 lat i starsi. Ich zadania obejmowały działalność bojową, taką jak dywersja, sabotaż na liniach kolejowych i w niemieckich zakładach przemysłowych, a także likwidacja konfidentów i kolaborantów. Grupy Szturmowe odegrały kluczową rolę w Powstaniu Warszawskim, uczestnicząc w walkach zbrojnych, budowie barykad, transportowaniu meldunków i opiece nad rannymi.

Struktura Szarych Szeregów była także dostosowana terytorialnie. Organizacja działała w hufcach, które obejmowały poszczególne dzielnice miast lub mniejsze miejscowości, a te z kolei były podzielone na drużyny. Hufce były zorganizowane w chorągwie. Na szczycie hierarchii znajdowała się Komenda Główna Szarych Szeregów, koordynująca działania na terenie całego kraju. Na jej czele stali wybitni przywódcy, tacy jak Florian Marciniak, pierwszy naczelnik organizacji, czy Stanisław Broniewski („Orsza”), dowódca słynnej Akcji pod Arsenalem.

Działalność Szarych Szeregów była ściśle tajna. Członkowie organizacji przestrzegali zasad konspiracji, zachowując maksymalną ostrożność i nie zdradzając swojej przynależności. Najważniejszymi wartościami, którymi kierowali się członkowie Szarych Szeregów, były patriotyzm, solidarność i braterstwo.

Podczas Powstania Warszawskiego członkowie Szarych Szeregów odegrali niezwykle istotną rolę. Budowali barykady, przenosili meldunki, pomagali ludności cywilnej jako sanitariusze i łącnicy, a także walczyli w najbardziej niebezpiecznych rejonach miasta. Ich działalność była dowodem niezwykłego poświęcenia i odwagi, a także przykładem, jak młodzież może przyczynić się do walki o wolność swojego kraju. Poczta Harcerska w Powstaniu Warszawskim zapewniała łączność między oddziałami i ludnością. Harcerze, często nastolatki, dostarczali listy i meldunki, narażając życie. Była symbolem odwagi, nadziei i patriotyzmu.

Szare Szeregi pozostają jednym z najważniejszych symboli polskiego oporu podczas II wojny światowej. Dzięki przemyślanej strukturze organizacyjnej i jasno określonym zadaniom, ich działalność była skuteczna, a jednocześnie umożliwiała rozwój młodych ludzi w duchu patriotyzmu i odpowiedzialności za losy ojczyzny.

1. Jaką rolę pełniły Szare Szeregi podczas II wojny światowej?
2. Na jakie grupy wiekowe podzielona była organizacja Szarych Szeregów i jakie zadania realizowała każda z nich?
3. Czym zajmowali się Zawiszacy i jaki był cel ich działalności?
4. Jakie formy sabotażu były wykonywane przez członków Bojowych Szkół?
5. Jakie zadania realizowały Grupy Szturmowe i dlaczego były najbardziej zaawansowaną grupą w strukturze Szarych Szeregów?
6. W jaki sposób zorganizowana była struktura terytorialna Szarych Szeregów?
7. Kim byli Florian Marciniak i Stanisław Broniewski („Orsza”) w kontekście Szarych Szeregów?
8. Jakie wartości przyświecały członkom Szarych Szeregów w ich działalności?
9. Jakie znaczenie miała Poczta Harcerska w czasie Powstania Warszawskiego?
10. Dlaczego Szare Szeregi uważane są za jeden z najważniejszych symboli polskiego oporu podczas II wojny światowej?